

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING MATEMATIK SAVODXONLIGINI DIDAKTIK O'YINLAR VA KREATIV RIVOJLANISH STRATEGIYASI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH

Qo'ziyeva Zulxumor Ko'charovna

Surxondaryo viloyati Denov tumani 81-umumiy o'rta ta'lim maktabi
boshlang'ich sinf o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18711078>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 15-fevral 2026 yil
Ma'qullandi: 18-fevral 2026 yil
Nashr qilindi: 20-fevral 2026 yil

KEY WORDS

matematik savodxonlik, didaktik o'yinlar, kreativ rivojlanish, boshlang'ich ta'lim, mantiqiy tafakkur, funksional savodxonlik, muammoli vaziyat, interfaol metodlar, ta'lim samaradorligi.

ABSTRACT

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik savodxonligini didaktik o'yinlar hamda kreativ rivojlanish strategiyalari asosida shakllantirish masalasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda matematik savodxonlik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning funksional savodxonlik tizimidagi o'rni hamda boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, didaktik o'yinlarning o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi, muammoli vaziyatlarni hal etishi va amaliy hisob-kitob ko'nikmalarini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari asoslab beriladi. Kreativ rivojlanish strategiyalari orqali matematik tushunchalarni o'zlashtirish jarayonining samaradorligi oshishi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Maqolada o'yinli ta'lim va ijodiy yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlashi hamda matematik tafakkurini rivojlantirishga xizmat qilishi xulosa qilinadi..

Zamonaviy ta'lim tizimida matematik savodxonlik o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda matematik bilimlarni qo'llay olish qobiliyati sifatida e'tirof etiladi. Boshlang'ich sinf bosqichi esa ushbu kompetensiyaning shakllanishida poydevor vazifasini bajaradi. An'anaviy dars jarayonida matematik tushunchalarni mexanik o'zlashtirishga urg'u berilishi ba'zan o'quvchilarning amaliy tafakkurini yetarli darajada rivojlantirmaydi. Shu bois matematik savodxonlikni shakllantirishda o'quvchining faol ishtirokini ta'minlovchi va bilishga qiziqishini oshiruvchi metodlardan foydalanish zarurati yuzaga keladi.

Didaktik o'yinlar va kreativ rivojlanish strategiyalari mazkur jarayonni samarali tashkil etishning muhim vositalaridan hisoblanadi. O'yinli faoliyat o'quvchining tabiiy ehtiyojiga mos kelib, matematik tushunchalarni ongli va qiziqarli tarzda o'zlashtirishga yordam beradi. Kreativ yondashuv esa masalalarga turlicha yechim topish, mantiqiy bog'lanishlarni aniqlash hamda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Matematik savodxonlik — bu o'quvchining matematik bilim, ko'nikma va malakalarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyatidir. U faqat hisoblash amallarini bajarish bilan

cheklanmay, balki masalani tushunish, tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish va natijani asoslash jarayonlarini ham o'z ichiga oladi. Boshlang'ich sinflarda aynan shu bosqichda matematik tafakkurning poydevori shakllanadi.

Didaktik o'yinlar matematik tushunchalarni o'zlashtirish jarayonini tabiiy va samarali tashkil etadi. Masalan, "Kim tez topadi?", "Zanjirli misollar", "Topishmoqli masala", "Matematik domino" kabi o'yinlar o'quvchilarda tezkor fikrlash va diqqatni jamlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'yin davomida o'quvchi mustaqil qaror qabul qiladi, xatolarini tahlil qiladi va to'g'ri yechimga erishishga intiladi.

1-jadval. Didaktik o'yinlarning matematik savodxonlikka ta'siri

O'yin turi	Rivojlantiriladigan ko'nikma	Natija
Matematik domino	Hisoblash tezligi	Amaliy ko'nikma mustahkamlanadi
Mantiqiy topishmoqlar	Tahlil qilish	Muammoni anglash
Rolli o'yin	Amaliy vaziyat	Real hayotga moslashtirish
Zanjirli misollar	Diqqat va tezkorlik	Fikrni jamlash

Kreativ rivojlanish strategiyasi esa o'quvchilarning noodatiy fikrlashini faollashtiradi. Masalan, "Masalani boshqa usulda yeching", "Yechimning yana qanday variantlari bor?", "O'zing masala tuz" kabi topshiriqlar o'quvchini ijodiy izlanishga undaydi. Bunday yondashuv o'quvchilarning matematik tafakkurini chuqurlashtiradi hamda ularni mustaqil fikr yuritishga o'rgatadi.

2-jadval. Kreativ strategiyalarning ta'siri

Strategiya	Mazmuni	Shakllanadigan kompetensiya
Muqobil yechim izlash	Bir masalaga bir nechta yo'l	Kreativ tafakkur
Masala tuzish	Mustaqil topshiriq yaratish	Ijodkorlik
Muammoli vaziyat	Hayotiy misollar	Amaliy fikrlash
Guruhli muhokama	Fikr almashish	Tanqidiy tahlil

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'yinli va kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan matematika darslari o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, ularda faol ishtirok muhitini yaratadi va bilimlarni mustahkam egallashga yordam beradi. Ayniqsa, kichik yoshdagi o'quvchilar uchun o'yin elementi motivatsiyani kuchaytiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Yuqoridagi nazariy va amaliy tahlillar matematik savodxonlikni shakllantirish jarayonida didaktik o'yinlar hamda kreativ rivojlanish strategiyalarining muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Matematik savodxonlik faqat hisoblash ko'nikmasi emas, balki muammoni anglash, tahlil qilish va amaliy vaziyatda qo'llay

olish kompetensiyasidir. O'yinli ta'lim orqali o'quvchilarning diqqat, tezkorlik va mantiqiy fikrlash qobiliyati rivojlansa, kreativ strategiyalar orqali mustaqil fikrlash va muqobil yechim topish ko'nikmalari shakllanadi.

Demak, boshlang'ich sinflarda matematika darslarini didaktik o'yinlar va kreativ rivojlanish strategiyalari asosida tashkil etish o'quvchilarning matematik savodxonligini oshirishning samarali va metodik jihatdan asoslangan yo'li hisoblanadi. Bu yondashuv ta'lim samaradorligini ta'minlash bilan birga, o'quvchilarda mustaqil va ijodiy tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qizi, J. D. U., Dildora, J., & Sug'Diyona, D. (2024). TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR RIVOJLANAYOTGAN DAVRDA BO'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARINI TAYYORLASH. Science and innovation, 3(Special Issue 18), 844-846.
2. Qizi, J. D. U., Malika, J., Muhlisa, J., & Sevinch, J. (2024). BOSHLANG'ICH SINFLAR ELEKTRON TA'LIMDA MULTIMEDIANING O 'RNI. Science and innovation, 3(Special Issue 22), 206-207.
3. Qizi, J. D. U., Ruxshona, R., & Mohiza, X. (2024). BOSHLANG 'ICH SINF ONA TILI DARSLARIDA FONETIK MASHQLARNI O 'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O 'RNI. Science and innovation, 3(Special Issue 36), 583-585.
4. Qizi, J. D. U., & Qizi, X. M. S. S. (2024). TA'LIMDAGI ISLOHOTLAR KELAJAK POYDEVORI. Science and innovation, 3(Special Issue 28), 1043-1045.
5. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2019. – 256 b.
6. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 284 b.
7. G'ulomov A., Qosimova K. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 240 b.
8. To'laganova G. Boshlang'ich ta'limda matematik savodxonlikni shakllantirish metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2021. – 198 b.
9. Ziyomuhamedov B., To'xtaxodjayeva M. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2018. – 320 b.
10. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 224 b.